

10. Стрельникова Е.В. Политический Красный Крест в Российской империи и за рубежом (1906-1914 гг.) / Е.В. Стрельникова // Вестник Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. Серия: История. История Русской Православной Церкви. – 2011. – Вып. 1 (38). – С. 77-88.
11. Недря К.М. Червоный Хрест. Катеринославський досвід (1908-1917) / К.М. Недря // Гуманітарний журнал. – 2009. – № 3-4. – С. 137-144.
12. Чистяков О.В. Организационное устройство и деятельность Российского общества Красного Креста в годы Первой мировой войны (1914-1918 гг.): автореф. дис. на соискание науч. степени канд. ист. наук: спец. 07.00.02 – отечественная история / О.В. Чистяков. – Москва, 2009. – 26 с.
13. Отчёт о деятельности Херсонского местного управления Российского общества Красного Креста за 1893 г. – Херсон: Русская Типо-Литография, 1894. – 43 с.
14. Отчёт о деятельности Херсонского местного управления Российского общества Красного Креста за 1902 г. – Херсон: Типо-Литография М.И. Ковалева, 1903. – 55 с.
15. Хроника – Благотворительность в России // Трудовая помощь. – 1904. – № 8.
16. Державний архів Херсонської області (далі – Держархів Херсонської обл.), ф. 1, оп. 1, спр. 45.
17. Держархів Херсонської обл., ф. 1, оп. 1, спр. 52.
18. Держархів Херсонської обл., ф. 1, оп. 1, спр. 51.
19. Держархів Херсонської обл., ф. 1, оп. 1, спр. 78.

Гончарова Н. А. Дворяне Херсонской губернии в деятельности Российского общества Красного Креста в конце XIX – в начале XX вв.

В статье раскрывается основное содержание медико-санитарной и социальной деятельности Российского общества Красного Креста (РОКК). На основе анализа отчетов Херсонского местного управления выделяются направления и формы благотворительной деятельности местных управлений и комитетов Российского общества Красного Креста на рубеже XIX – XX веков, определяется их значение в деле оказания помощи больным и раненым воинам, участие в сборе средств на нужды армии, флота и тыла. На конкретных примерах подтверждается ведущая роль представителей дворянского сословия в создании и функционировании центральных и местных отделений Российского общества Красного Креста.

Ключевые слова: Российское общество Красного Креста, Херсонское управление, община сестёр милосердия, дворяне, помощь раненым и больным, пожертвование.

Goncharova N. A. The Nobles of Kherson province in the activities of the Russian Red Cross Society in the late XIXth – early XXth centuries.

The article explains the basic content of the health and social activities of the Russian Red Cross Society (RRCS). Based on the analysis reports Kherson local government allocated areas and forms of charitable activities of local governments and committees of the Russian Red Cross Society at the turn of the XIX – XX centuries, determined by their value in helping the sick and wounded soldiers who participated in the collection of funds for the Army, Navy and rear. With specific examples confirmed the leading role of the representatives of the nobility in the establishment and operation of central and local offices of the Russian Red Cross Society.

Keywords: Russian Red Cross Society, Kherson government, communities of sisters of mercy, nobles, the wounded and sick, donation.

УДК 94(477.83/.86):821.161.2"1880/1914"

А. З. Королько

**УЧАСТЬ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА В ДІЯЛЬНОСТІ
УКРАЇНСЬКОЇ РАДИКАЛЬНОЇ ПАРТІЇ В ГАЛИЧИНІ
НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.**

У статті досліджено участь Василя Стефаніка в діяльності Української радикальної партії в Галичині. Проаналізовано особливості формування його світогляду та становлення суспільно-політичних поглядів. Показано його роль в процесі організаційного становлення радикальної партії. Основну увагу звернуто на партійно-політичну та публіцистичну діяльність, взаємовідносини з іншими членами УРП. Розкрито його співпрацю з партійними органами, участь у передвиборчих кампаніях до Державної ради (австрійського парламенту) та Галицького крайового сейму, які відбувалися на теренах краю. Прослідковано ставлення члена «Покутської трійці» до внутріпартійного конфлікту наприкінці 1890-х рр. Розглянуто основні напрямки практичної діяльності В. Стефаніка в УРП на початку ХХ ст.

Ключові слова: Василь Стефанік, Українська радикальна партія, радикали, Галичина, віче, Державна Рада, Галицький крайовий сейм, «Покутська трійця», «Народна Воля».

У жовтні 1890 р. виникла перша українська політична партія європейського зразка – Русько-українська радикальна партія (далі – РУРП, що на межі ХІХ – ХХ ст. була перейменована на Українську радикальну партію, УРП). З історією радикальної партії була пов'язана діяльність члена «Покутської трійці» Василя Стефаніка (1871–1936).

У переважній більшості науковці лише фрагментарно та епізодично торкалися окресленої проблеми, здебільшого в контексті висвітлення суспільно-політичних процесів у Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Окремі аспекти участі В. Стефаніка в діяльності радикальної партії знайшли відображення в працях українських та польських істориків, літературознавців і краєзнавців Я. Грицака [1; 2], О. Аркуші [3], Ю. Плекана [4], І. Білінкевича [5], Ф. Погребенника [6], П. Арсенича [7], М. Гуйванюка [8], В. Харитона [9; 10], Т. Виноградника [11], О. Кравченюка [12], Р. Томчика [13], В. Мокрого [14], автора [15], та ін.

Велику кількість інформації з досліджуваної проблеми почерпнули з радикальних періодичних часописів «Народ» (1890–1895), «Хлібороб» (1891–1895) і «Громадський Голос» («Новий Громадський Голос»; 1895–1914, з перервами). На сторінках цих газет друкувалася інформація про громадсько-політичну діяльність Василя Стефаніка, його участь в народних вічах, зборах, передвиборчих агітаціях, роботі з'їздів РУРП (УРП) тощо. До уваги взятий також народовський часопис «Свобода» (1897–1914), де висвітлювалася передвиборча агітація і партійно-політична діяльність відомого українського письменника-новеліста.

Ще один корпус первинних джерел становить мемуарна література. Серед праць такого характеру слід виокремити свідчення очевидців тогочасних подій: Василя Равлюка [16; 17]; Іванни і Євгенії Данилович, доньок одного з лідерів радикального руху Северина Даниловича [18]; Ольги Плешкан [19]; Миколи Фірманюка [20]; Володимира Кобринського [21]; Івана Вахнюка [22]. У цих спогадах розглядається громадсько-політична діяльність членів В. Стефаніка, його взаємини з лідерами РУРП І. Франком, М. Павликом. До цих джерел слід підходити обережно, адже трапляються неточності, які слід через аналіз наявних архівних джерел з цієї проблеми порівнювати, корегувати.

При висвітленні досліджуваної проблеми залучили газетні і журнальні замітки про В. Стефаніка, зібрані галицьким бібліографом І. Левицьким наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. [23].

До уваги взята автобіографія та епістолярна спадщина Василя Стефаніка [24; 25]. За листуванням українського письменника на рубежі ХІХ – ХХ ст. можна простежити формування його політичного світогляду, ставлення до діяльності РУРП (УРП), інших політичних товариств та відомих діячів українського радикального руху в Східній Галичині.

Мета статті – висвітлити місце і роль Василя Стефаніка в процесі організаційного розвитку та діяльності УРП наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: проаналізувати особливості формування світогляду та становлення суспільно-політичних поглядів українського письменника-новеліста; звернути увагу на партійно-політичну та публіцистичну діяльність члена «Покутської трійці», його взаємовідносини з іншими членами УРП; розкрити співпрацю В. Стефаніка з партійними органами, участь у передвиборчих кампаніях до Державної ради (австрійського парламенту) та Галицького крайового сейму, які відбувалися на теренах краю; прослідкувати ставлення українського письменника до внутріпартійного конфлікту наприкінці 1890-х рр.; розглянути основні напрямки його практичної діяльності в УРП на початку ХХ ст.

Формування світогляду та становлення суспільно-політичних поглядів В. Стефаніка припав на період кінця 1880-х – першої половини 1890-х рр. Зауважимо, що в той період український національний рух у Галичині був представлений народовською, русофільською та радикальною (соціалістичною) течіями. Остання виникла в другій половині 1870-х рр. під ідейним впливом М. Драгоманова та західноєвропейських поступових ідей. Радикали, ядро яких становила молодь, одразу ж виступили з різкою критикою існуючого ладу та діяльності старшого покоління народовців і русофілів [26, с.431–432].

Визначальний вплив на формування світогляду В. Стефаніка мали студентські роки. Кінець 1880-х рр. в Австро-Угорській імперії ознаменувався активним поширенням соціалістичних ідей. Кристалізація соціалістичних поглядів В. Стефаніка відбулася під час навчання в Коломийській гімназії. Там у 1887 р. виник таємний соціалістичний гурток. Серед його активних членів були члени «Покутської трійці» – В. Стефанік і Л. Мартович. У таємному гуртку місцеві гімназисти пропагували радикальні погляди, комплектувалася література соціалістичними творами І. Франка, М. Драгоманова, українських та польських авторів, вивчення яких не було передбачено навчальною програмою. Гімназисти відзначали шевченківські свята, поглиблювали свої знання з історії рідного краю. Відомий український громадський діяч і музеєзнавець Володимир Кобринський згадував, що В. Стефанік захоплювався читанням «Кобзаря» Т. Шевченка, якого в Коломії було важко знайти, до того ж місцева австрійська влада забороняла його розповсюджувати: «Замкнув двері і засвітив лампу, а з-під камізельки витягнув книжку і зачав читати вірші якогось ще тоді незнамого у нас «Кобзаря»... Після оповідань Стефаніка в цілім Львові було тоді в р. 1885 лиш «п'ять» «Кобзарів», а в Коломії був тоді лиш один «Кобзар» у Стефаніка» [21, арк.1–2].

Члени «Покутської трійці» пішли на беззастережну службу новим ідеям, проголошеним І. Франком [17, с.109–110]. В. Стефанік писав у листі до Ольги Гаморак (1899 р.), що радикальна течія «брала в кліщі молоду душу й батогами гнала її в бій», а гімназія «крім формального навчання й ворожого наставлення до нас, учнів-українців, нічого нам не давала. (Тому) виникла потреба заснувати таємне товариство, яке доповнювало б школу і дало б змогу молодим хлопцям знайти своє місце серед тодішніх невідрадних обставин» [12, с.432].

Іван Франко для Василя Стефаніка став виразником інтересів народних мас у літературі і житті, розповсюджувачем радикальних ідей у краї. У своєму спогаді «Каменярі» (1936 р.) письменник-новеліст писав: «Я все, коли вертав з Кракова додому, вставав у Львові відвідати Івана Франка [...] З великою радістю входив на перший поверх до робітні і бібліотеки нашого поета. Він, завсіди в вишиваній сорочці, виходив у бібліотеку [...] і оголошував мене як гостя на снідання і обід» [24, с.32]. А в «Автобіографії» (1926 р.) визнав, що з Іваном Франком «[...] удержував ціле жите найдружніщі взаємини і якого, може єдиного з українських великих письменників, найбільше любив» [24, с.17]. Василь Стефанік був щирим прихильником зустрічей провідників радикального руху з селянством на вічах. Тому письменник гостро розкритикував рішення партії відмінити селянське віче, яке було призначене на кінець літа 1894 р. Він писав до І. Франка:

«Вертатися назад не можна, оже Ви таки скликуйте віче і старайте салю на нічліг. День перед вічем прийде нас більше, щоби лад удержувати і ходити напротив мужиків до залізниці» [27, с.51; 25, с.36]. Через чотирнадцять років В. Стефаник, взявши участь у роботі XIX з'їзду УРП, який відбувся у Тернополі 25–26 грудня 1908 р., виголосив доповідь про Івана Франка, високо оцінюючи його діяльність: «Франко наш найкращий провідник, наш Учитель, ясне сонце на українському небі і ми його не можемо збутися як національні демократи, вибираючи його почетом членом «Просвіти» [...] Франко наш! Ми з ним!» [28].

Після розгрому товариства В. Стефаник і Л. Мартович були змушені залишити Коломийську гімназію та переїхати до Дрогобича [12, с.433; 17, с.110].

Наприкінці 1880-х рр. розпочався якісно новий етап у розвитку радикальної течії. Так, з 1 січня 1890 р. у Львові під редакцією І. Франка й М. Павлика та при матеріальній допомозі наддніпрянських українофілів почав видаватися часопис «Народ» [29, с.169]. У вступній статті редакція, заявляючи про бажання «причинитися до вироблення між Русинами міцних основ солідарности [...]», зазначила, що «за підвалину всяких заходів... маємо того, хто нас усіх своєю кривавицею згадував – народ, простих робітних людей» [30, с.1]. Як орган РУРП двотижневик ставив своїм завданням «ширити серед народа й інтелігенції всесвітні поступові думки [...] розбирати й критикувати наш сучасний суспільний устрій [...] жите й розвій нашої суспільности». Він значною мірою спричинився до закладання основ національного і соціального визвольного світогляду народу, вказуючи реальний напрям українського масового руху [31, с.57]. У цьому часописі В. Стефаник під псевдонімом «Василь Семенів» друкує критичну статтю «Жолудки наших робітних людей і читальні. (Зі Снятинського)» [23, арк.11]. У ній автор показав шляхи розвитку культурно-просвітницького життя українських селян Снятинського повіту, наголосив на важливості створення читальень як центрів самоосвіти жителів краю. Детальніше зупинився на характеристиці читальні «Зірниці», яка була відкрита 15 квітня 1890 р. в його рідному селі Русів [32].

Очевидно, що в Дрогобицькій гімназії новопритулі В. Стефаник та Л. Мартович також заснували таємний гурток при якому існувала таємна бібліотека. Її книжкові фонди поповнювалися різними шляхами. Показовим у цьому плані є лист В. Стефаніка до М. Павлика за вересень 1890 р. з Дрогобича. У листі український письменник-новеліст писав: «Брак нам книжок, тож прошу вас дещо подаруйте, дещо продайте, аби-сьмо мали з чим зачинати». З листа дізнаємося, що книги та останній номер часопису «Народ» мали бути передані через Ф. Кобрину, довірену особу В. Стефаніка [25, с.24].

Восени 1892 р В. Стефанік вступив на медичний факультет Ягеллонського університету [24, с.17]. З його листа до Л. Бачинського написаного наприкінці 1893 р. у Кракові дізнаємося, що український письменник написав статтю до газети «Хлібороб» про віче польських селян (1893 р.) [25, с.27].

У листі до Л. Бачинського від 2 червня 1894 р. з Кракова В. Стефанік писав: «В рад[икальній] партії апатія велика і єсть основа думати, що менше викляровані (сформовані. – А.К.) радикали, а більше охочі до роботи підуть до Романчука, бо сам Ром[анчук] сказав на зб[орах] Нар[одної] Ради, що радикали – ліве крило народовців. Ось тобі гороскоп на будуче партії. Тому-то конче треба з'їзду, аби завести яку організацію в нас, бо пропадемо» [25, с.31].

Найімовірніше, що влітку 1894 р. В. Стефанік взяв участь у зборах радикального політичного товариства «Народна воля» [25, с.34–35]. Крім того, у листі до Л. Бачинського від 2 липня 1894 р. він зауважив, що «Хліборобови» треба конче змінитися на ліпше, а то зійде на нінащо. Павлик нездатний редагувати «Хлібороба», треба кого іншого, та тепер нікого нема, тож і «Хлібороб» буде кривати» [25, с.35]. Спробуємо не погодитись з українським письменником і громадсько-політичним діячем. Потрібно визнати, що часопис «Хлібороб» теж зумовив до закладання основ національного і соціально-визвольного світогляду селян, міщан та ремісників, ставив за мету «сміло і явно боронити наших бідних хліборобів по селах і містах, подавати їм усю правду з огляду на справедливість і добро простого народу [...] ширити дух боротьби за кращий добробут і просвіщати народ до тої боротьби [...]» [33, с.1]. На сторінках часопису і в додатках до нього аналізувалася організаційна робота радикального політичного товариства «Народна Воля» та новостворених осередків товариства «Народна спілка», яке «має старатися о піднесення добробуту і просвіти народа руского на Покутю» [31, с.62].

Зазначимо, що Василь Стефанік, студент медичного факультету Краківського університету, взяв участь у багатотисячному радикальному вічі у Львові 16 грудня 1894 р., присвяченому літературно-науковій діяльності Михайла Драгоманова. На урочистому заході його обрано секретарем віча [34, с.1]. Український письменник-новеліст високо оцінив діяльність ідеолога українського радикального руху: «Ми віддаємо йому честь яко професорови. Яка то важна річ для студентів вчитися у такого професора що з катедри голосить думки угрунтовані лиш наукою [...] Таких професорів, як Михайло Петрович (Драгоманов. – А.К.), молодіжк усе шанувала і буде шанувати» [35].

У грудні 1894 р. В. Стефанік поряд з С. Даниловичем, К. Трильовським та іншими радикалами взяв участь у позачерговому з'їзді РУРП, який відбувся у Львові. Провідною темою зборів стало питання зміни програми РУРП та відповідно реорганізації радикальної партії. У зв'язку з відсутністю значної кількості членів партії, в тому числі й «молодих радикалів» з'їзд закінчився безрезультатно [1, с.90]. Як зазначив В. Стефанік у листі до Л. Бачинського від 29 січня 1895 р. з Кракова «лишилася така програма як давно» [25, с.38].

На кінець вересня 1895 р. були призначені чергові вибори до Галицького крайового сейму. Передвиборчу кампанію РУРП очолило політичне товариство радикалів «Народна воля». Так, 9 червня 1895 р. на загальних зборах «Народної волі» в Коломиї від Городенківського повіту було вирішено виставити кандидатуру С. Даниловича. У Снятинському повіті за депутатський мандат змагався

К. Трильовський [36; 37; 3, с.99, 118]. У ході підготовки виборів до Галицького крайового сейму 1895 р. Василь Стефаник агітував на підтримку радикального кандидата Северина Даниловича в Городенківському повіті, зокрема на Обертинщині [25, с.38]. Євреї с. Петрів Городенківського повіту доповіли місцевій адміністрації, що український письменник поширює ненависть до поляків. Василь Стефаник на кілька днів був заарештований, але звільнений за фальшиві доноси місцевих жителів єврейської національності [38]. Іван Труш пізніше зауважив: «[...] підношено іноді его агітаторський талант, що его яко політичного агітатора-діяча радикальної партії підчас виборів завело до сльідного арешту, де він пересидів довший час. Се дало почин до написаня «Листу» присвяченого «політичним арештантам мужикам» [39, с.6; 23, арк.17].

Передвиборча агітація В. Стефаника не мала також успіху через відмову священиків голосувати за соціаліста-радикала та запевнення контркандидата В. Шухевича про підтримку від намісництва – це змусило С. Даниловича зректися своєї кандидатури [25, с.44]. Невтішні результати виборів В. Стефаник описав у листі до В. Морачевського від 16 жовтня 1895 р. з Кракова: «Русини при виборах провалилися як ніколи. З радикалів вийшов один мужик (С. Новаковський. – А.К.) в повіті Перемиськім проти кн. Сапєги. Данилович в останній хвилі зрікся в користь Шухевича, етнографа, і сей перепав» [25, с.44].

Український письменник взяв участь у роботі IV з'їзду РУРП, який відбувся 29 грудня 1895 р. у Львові. Зауважимо, що на згаданому партійному з'їзді до програми радикальної партії було включено гасло політичної незалежності України [2, с.131–132]. Свої враження про з'їзд партії В. Стефаник подав у листі до Л. Бачинського від 1 січня 1896 р. з с. Русова Снятинського повіту: «З'їзд відбув ся дуже гарно – видно було, що партія подужала і що учасники думають не на жарт братися до роботи» [25, с.52]. У листі містилася вказівка, щоб Л. Бачинський найближчим часом зібрав місцевих селян на таємні збори та ознайомив присутніх із результатами з'їзду РУРП. Л. Бачинського тимчасово було обрано «мужем довір'я» (довіреною особою партії) на теренах Городенківщини. Тому на згаданих зборах він мав також роз'яснити організацію радикальної партії у повіті [25, с.52].

У листі до Л. Бачинського від 27 травня 1896 р. з Кракова В. Стефаник радив йому стати головним редактором газети «Громадський Голос» до того часу, коли Л. Мартович не повернеться з військової служби. Критично поставився В. Стефаник до наміру К. Трильовського видавати в Коломиї «Громаду» [25, с.70]. На його думку, «Коломия не є місто, здалека на видаванє наукової газети, бо не має бібліотек, а Т[рильовсь]кий не є здатий редагувати яку-будь часопись, бо не має відповідного знаня» [25, с.72]. В. Стефаник вважав, що К. Трильовський мав всі свої зусилля спрямовувати на коломийські товариства «Народна воля» і «Народні спілки», а також товариство «Наука» в Снятині. Як він зазначив, «час би врешті братися вже до тих наших інституцій партійних, котрі існують. Ось задля чого я противник «Громади». На його думку, «Поступ», а в данім разі місячний додаток науковий до Гр[омадського] Голосу заступили би коломийську наукову часопись» [25, с.73].

У листі до Л. Бачинського від 26 червня 1896 р. з Кракова В. Стефаник зазначив: «Я глибоко переконаний, що «трильовщина» нашого мужицтва інтелектуально не підійме. На се є Франко, Данилович, Мартович etc. Т[рильовсь]кий впливає на мужиків хвилею і загонистою завзятістю. Чоловік він є хвилі, а ніяк [не] вічної букви. Я би Т[рильовсь]кого хотів бачити лиш агітатором» [25, с.74, 75]. Зауважимо, що «Громада» в м. Коломия виходила протягом 1896–1897 рр. Стоячи на радикальних засадах, часопис приділяв належну увагу поширенню і роз'ясненню політичних ідей і програми радикалів. Широко на сторінках часопису висвітлювалась діяльність політичного товариства «Народна воля» в Коломиї [31, с.65].

У вересні 1897 р. на VI з'їзді радикальної партії ухвалено влаштувати в 1898 р. 25-літній ювілей літературної і громадсько-політичної діяльності Івана Франка. При допомозі Ольги Гаморак Василь Стефаник створив ювілейний комітет на Снятинщині. Під час зимових канікул, перебуваючи на Покутті, він виголосив низку рефератів про громадську діяльність і творчість Івана Франка [27, с.71].

Влітку 1897 р. В. Стефаник надіслав до редакції львівського часопису радикального спрямування «Житє і слово» невелику замітку про збори польської молоді, організовані в зв'язку з опублікуванням статті І. Франка «Ein Dichter des Verrathes» («Поет зради». – А.К.). На зборах, які відбулися наприкінці травня 1897 р. був присутній В. Стефаник [25, с.105–106].

З листа українського письменника-полеміста до О. Гаморак від січня 1899 р. зі Львова дізнаємося, що він був присутній на зборах головної управи РУРП [25, с.164]. Про свою участь на засіданні управи він писав: «Моя рада така, аби зібрати лиш купку тих людей, що ще є радикали і зробити з них збитий односторонній гурт для імени формальної назви партії, бо сама партія серед мужиків є і росте. Хто не з нами, того викинути з певною делікатністю» [25, с. 164–165].

У 1899 р. В. Стефаник надіслав М. Павлику до редакції «Громадського Голосу» невелику розвідку про еміграцію українців «Для дітей» та наприкінці року новелу [25, с.180, 195]. Український дослідник Микола Гуйванюк стверджує, що проблемою емігрантів В. Стефаник перейнявся, будучи студентом Краківського університету (1892–1900). Краків у той час був одним із центрів еміграції за океан для жителів Австро-Угорщини, серед яких лєвова частка припадала на знедолених його земляків – галичан. На думку дослідника, український письменник-полеміст «бачив марність мужицьких надій, знав, що чекає їх там, у далеких краях, тому намагався розвіяти ілюзорне марєво еміграційного «щастя» в публіцистичних виступах, листах, які стали основою його майбутніх новел із зазначеної тематики» [40, с.51; 41].

Перші свої думки з приводу еміграції західноукраїнського селянства він висловлював у листах до своїх приятелів Ф. Морачевського, В. Гаморака, О. Кобилянської та ін. У листі до свого близького приятеля В. Морачевського В. Стефаник передає настрої широкого загалу галицького селянства, для яких еміграція в незвіданий, але багатий землями край, була єдиним порятунком від постійних нестатків, пов'язаної з цим

невпевненості в завтрашньому дні. «[...] Тепер я в Обертинщині на виборчій агітації [...] (мова йдеться про передвиборчу агітацію В. Стефаніка на користь радикального кандидата С. Даниловича у 1895 р. – А.К.). Мужиків не так дотискає «вбір», як Гамерика, і за то вони моц розпитують» [25, с. 38–39; 40, с.51].

Зрозумівши, що в приватних листах до приятелів питання еміграції не можна вирішити, В. Стефанік вирішив надати публічності проблемі. Для цього й було обрано орган УРП «Громадський Голос». У часописі вийшла його аналітична стаття «Для дітей» на злободенну тему трудової еміграції галицького і буковинського селянства за океан наприкінці XIX ст. Автор наголошував, що до Канади емігрують ті українські селяни, які спроможні продати земельні і господарські статки на 500–800 злр. Проте і багаті ґазди не гребують поїздкою в далеку дорогу. Задля цього вони продають великі маєтки в сумі 2–3 тис. золотих ринських, але «оплативши довги вони не мають більше як 800 злр на дорогу до Канади» [42, с.69]. На думку галицького письменника, емігрують тисячами ті селяни, які мають велику кількість поля і не мають за собою будь-яких боргів [42, с.70].

Слід також зауважити, що український радикальний часопис «Громадський Голос» («Новий Громадський Голос») і календар «Запорожець» періодично друкував новели і оповідання Василя Стефаніка: «Новина» [43], «Кленові листки» [44], «Побожна» [45], «Суд» [46], «Засіданє» [47].

У 1904 р. В. Стефанік взяв участь в урочистостях, присвячених ювілею 30-річчя літературної і громадсько-політичної діяльності одного з лідерів УРП М. Павлика [48; 25, с.245].

Василь Стефанік підтримував український січовий рух, який розгорнув свою діяльність в Галичині, зокрема й Покутті, на початку XX ст. Неодноразово виступав на січових святах. Український письменник брав участь у першому повітовому січовому святі в Снятині 31 липня 1904 р.: виступив з промовою про залучення української інтелігенції в обороні прав простого народу, переважно українського селянства [49, с.121; 50]. Вдруге підтримав січовиків Снятина на т. зв. «січовому фестині» 15 липня 1909 р.: «Із прапором тим передала нам Україна дорогу для нас назву «Січ», котра переломить колись кордон і піде на стрічу українській свободі-волі» [51]. 15 січня 1911 р. український письменник виступав перед січовиками с. Стецева Снятинського повіту [52]. У ході підготовки до шостого загальнокрайового січового свята, який мав відбутися в Снятині влітку 1912 р., він був включений до складу повітового комітету з організації цього січового дійства [53]. Урочистості відбулися в повітовому містечку 14–15 липня 1912 р. Василь Стефанік на правах господаря свята привітав українців з Російської імперії і гостей, представників інших національностей, депутатів австрійського парламенту словака О. Рібажа, чехів Стейскаля і В. Хоца, поляка Брайтнера, які прибули на це свято. Серед громади буковинських українців виступив голова Буковинського Союзу Січей О. Попович, надіслали привітальні телеграми Пігуляк і Галіп [54; 55].

Початок XX ст. ознаменований залученням В. Стефаніка до активної передвиборчої боротьби як кандидата в депутати найвищого законодавчого органу Австро-Угорської імперії – Державної Ради. На виборах до австрійського парламенту навесні 1907 р. він був заступником В. Охримовича, кандидата від УНДП у Заліщицькому повіті. На його підтримку український письменник виступив у березні-квітні 1907 р. у селах Снятинщини [56, с.7; 57]. Зазначимо, що в згаданому повіті під час виборів місцеве греко-католицьке духовенство підтримувало кандидатуру Т. Окуневського (УНДП). Натомість до В. Охримовича та його заступника В. Стефаніка ставилися як до «безбожників і ворогів церкви» [25, с.245]. Український письменник підтримав перемогу кандидата від УРП по коломийському виборчому окрузі К. Трильовського, взявши участь у святковій маніфестації в міському парку м. Коломиї 13 червня 1907 р. [58].

Навесні 1908 р. через зречення мандату В. Охримовичем В. Стефанік увійшов до австрійського парламенту [25, с. 245–246]. Український письменник, будучи депутатом Державної Ради, неодноразово звітував перед своїми виборцями. Успішним виявився його посольський звіт у с. Устя Снятинського повіту 16 серпня 1908 р., де зібралося близько однієї тисячі виборців. У своїй промові перед кривими звернув увагу на політичну ситуацію в Австро-Угорщині, охарактеризував непрості відносини між різними партійно-політичними фракціями в австрійському парламенті, оглянув діяльність Руського клубу у стінах вищого законодавчого органу імперії, наголосив на його непростих взаєминах з польським «Колом». На думку В. Стефаніка, не виглядає дивним останні розмови представників польських політичних кіл про укладення перемир'я з українцями в стінах парламенту, але згода буде тільки тоді, коли «[...] Поляки зречуться верховодства в Галичині і стануть з нами як рівні з рівними переговорювати» [59]. Подібний звіт своєї парламентської діяльності письменник здійснив у с. Синків 26 вересня і в с. Тлусте Заліщицького повіту 4 жовтня 1908 р. [60; 61], с. Задубрівці Снятинського повіту 31 липня 1910 р. [62], с. Залуччя над Черемошем (нині – с. Долішнє Залуччя Снятинського району Івано-Франківської обл.) Снятинського повіту 21 серпня 1910 р. [63].

Василь Стефанік підписався під «Відозвою до наших селян-виборців!» у квітні 1911 р. після розпуску австрійською імперською владою Державної Ради. Нові вибори до найвищої законодавчої гілки Австро-Угорської були призначені через два місяці у червні 1911 р. У відозві наголошувалося, що в наступній каденції австрійського парламенту має бути обраними чимраз більше кандидатів від УРП. Під зверненням також підписались Л. Бачинський, К. Трильовський, С. Данилович, І. Макух, М. Павлик, П. Думка, Л. Мартович, І. Сандуляк, М. Олійник, М. Яцків [64]. На XXII з'їзді 1911 р. його включено до вужчого керівного осередку УРП [65].

У зв'язку з розпуском австрійського парламенту 1911 р., українські політичні партії Галичини розпочали готуватися до нових виборів у найвищий законодавчий орган Австро-Угорської імперії. Керівництво Української радикальної партії 15 квітня 1911 р. прийняло рішення, що у ході нові виборчої кампанії до Державної Ради Василь Стефанік та його заступник Іван Радуляк балотуватимуться у виборчому окрузі 58 (Городенка, Снятин, Заліщики) [66; 67]. У ході передвиборчої агітації в м. Городенка 16 травня 1911 р. відбулося велике

повітове віче за участю представників УРП і УНДП. Український письменник на велелюдному зібранні наголосив, що для місцевого українського селянства негативним у передвиборчій кампанії є нахабність поляків і шкідництво «кацапства» (москвофілів. – А.К.). Він відзначив, що в разі його вибору до Державної Ради, ревниво захищатиме права українського народу в стінах найвищого представницького органу Австро-Угорської імперії. На вічі прийнято рішення, що жителі краю повинні підтримати в ході виборів Василя Стефаника від УРП і Теофіла Окуневського від УНДП [68; 69]. Головним опонентом на цьому виборчому окрузі був пропольський кандидат М. Каліщак [70]. Голосування відбулось у три етапи – 19 і 26 червня, 3 липня 1911 р. – завдяки майже повній підтримці жителів Снятинщини і Городенківщини, депутатом до австрійського парламенту був обраний Василь Стефаник [71, с.2; 72, с.3; 73; 74].

На жаль, у перші тижні роботи Державної Ради українські депутати від УРП і УНДП не зуміли домовитись і об'єднатися в єдиний Руський (Український) клуб. Це питання обговорювалося на засіданні повітової організації УРП у м. Городенка 13 серпня 1911 р., на якому були присутніми депутати австрійського парламенту Василь Стефаник і Лев Бачинський. Серед резолюцій політичних зборів місцевих радикалів були прийняті наступні: схвалено рішення керівного проводу УРП щодо утворення особного радикального клубу в стінах Державної Ради; висловлено довіру В. Стефанику за те, що не ввійшов в склад «спільного українського клубу». У ході наради звучала гостра критика діяльності УНДП, її представників в австрійському парламенті, які не можуть перебороти у своїй діяльності консерватизм і клерикалізм [75]. Своєрідним продовженням цієї наради стало скликане у м. Городенка 21 листопада 1911 р. радикального політичного віча за участю представників УРП з Обертинщини, Снятинщини і Заліщищини. На порядку денному були винесені два пункти: посольський звіт В. Стефаника і ознайомлення з виборчою реформою до Галицького крайового сейму. У своєму виступі український письменник звернув увагу на такі питання: охарактеризував загальний стан роботи австрійського парламенту; пояснив, чому посли від УРП утворили окремий радикальний клуб; вказав подальші кроки діяльності радикалів в Державній Раді. Прийнято такі ухвали радикального політичного віча: закликано українських депутатів від УРП до Державної Ради і Галицького крайового сейму на законодавчому рівні енергійніше вести роботу за виборювання українським народом політичних прав; виголошено про дотримання загального, рівного, безпосереднього і таємного права голосування до всіх рівнів влади; схвалено роботу послів від УРП в австрійському парламенті, пропонувалося організувати радикальний Український Союз; висловлено про особливе довір'я «послови городенської землі» В. Стефанику [76]. Зауважимо, що не всі жителі Покуття схвалювали рішення про його входження в окремий радикальний клуб у стінах австрійського парламенту. Зокрема, на окружному вічі в с. Чернелиця Городенківського повіту закликано В. Стефаника вступити в єдиний Руський (Український) клуб [77].

Український письменник долучився до організації радикальних народних віч у справі виборчої реформи законодавчих гілок Австро-Угорської імперії, які на всій території Галичини отримали поширення восени 1910 р. і наприкінці 1911 – початку 1912 р. Зокрема, В. Стефаник виступив у низці населених пунктів Снятинщини 1910 р.: Вовчківцях (30 жовтня), Рожневі (нині село Косівського району Івано-Франківської обл.; 6 листопада), Стецеві (8 листопада). На всіх вічах, в яких приймав участь український письменник, прийняті такі ухвали: вимагалось рівне, таємне, безпосереднє і загальне право виборців у веденні голосування до Галицького крайового сейму; промовлено про заснування українського університету у Львові; заборонено відкривати крамниці і шинки без урахування думки представників місцевої громадської ради [78; 79]. Подібні рішення з участю українського письменника прийняті на т. зв. «довірочних зборах» УРП у м. Снятині 16 грудня 1911 р. та на вічі у цьому ж місті і в с. Вовчківці Снятинського повіту 28 січня 1912 р. [80; 81; 82].

Незважаючи на активну партійно-політичну діяльність, участь у роботі найвищого законодавчого органу Австро-Угорської імперії, український письменник намагався підтримувати зв'язок з односельчанами із с. Русів Снятинського повіту. Як згадує його односельчанин Ілля Вахнюк, ще будучи 15-річним хлопцем Василь Стефаник «був у числі тих, що в 1886 році заклали у селі читальню» [22, с.291]. Український письменник прийняв участь в громадських зборах у справі будівництва в селі приміщення товариства «Народна Спілка» 13 червня 1909 р. Він був засмучений тим, що багато жителів села не прийшли на таке важливе зібрання. Його промова стосувалася єдності місцевої громади в будь-яких, навіть непростих починаннях: «Що кому говорити так, як головою о мур! А я вже тільки бив головою о мур мужицький впертости до просвіти і злуки [...] і – мур стоїть, як стояв, а я ходжу з розбитою головою і закрівавленим серцем. І нам, що вас любимо і для вас працюємо, лишає ся одно: або зробимо з вас мужиків народ, або упадемо [...] Подумайте, яка завдача: з мужиків – народ!» [83]. На думку невідомого дописувача часопису «Громадський Голос» виступ Василя Стефаника вразив простих селян, оскільки громадськість с. Русів Снятинського повіту організувало т. зв. «довірочні збори» 11 липня 1909 р., присвячені вшануванню пам'яті гетьмана І. Мазепи і 200-річчю Полтавської битви [84].

Василь Стефаник взяв участь у роботі віча в м. Снятин 12 червня 1910 р. і в с. Підвисоке Снятинського повіту 16 червня 1912 р. щодо створення українського університету у м. Львові [85; 86]. Український письменник звітувався перед краянами в ході повітової наради УРП в м. Снятині 10 і 15 березня 1912 р. У своєму виступі він наголосив, що на Снятинщині не має такого села, де б у 1911 р. не були організовані хоча б один раз радикальне віче, збори чи «довірочна» нарада, які ознаменовані підготовкою виборів до австрійського парламенту та обговоренням питання реформи виборчого законодавства в Галицький крайовий сейм. Український письменник-полеміст резюмував: «Тут жадна інша партія не існує, лиш радикальна, ніяка інша партія в повіті не має місця». Він увійшов до керівного складу повітової організації УРП на чолі з С. Зінкевичем [87].

Таким чином, своєрідним центром продукування радикальних поглядів на території Східної Галичини стало м. Коломия, Місцеві гімназисти, серед яких був і Василь Стефаник, створили таємний гурток, де

зачитували реферати, пропагували соціалістичні твори М. Драгоманова та І. Франка. Визначальний вплив на формування світогляду українського письменника-полеміста відіграла діяльність і творчість Каменяра, яка спонукала його вести роботу в пропагуванні радикальних ідей у краї. Початок 1890-х рр. став новим етапом у розгортанні радикального руху в Східній Галичині. З появою першої української політичної партії європейського зразка – РУРП – Василь Стефаник включився у вир партійно-політичного життя. Його практична робота зводилася до таких форм: створенні і розгортанні роботи народних читалень; участь у роботі з'їздів РУРП (УРП), радикальних народних віч, діяльності політичного товариства «Народна воля»; агітація на підтримку членів РУРП (УРП) під час виборів до австрійського парламенту і Галицького крайового сейму, безпосередня участь у роботі цих законодавчих гілок влади; друкування критичних статей і новел у радикальних газетах краю; сприяння у розгортанні українського січового руху на початку ХХ ст.

Можна впевнено сказати, що Василь Стефаник вніс вагомий вклад у роботу УРП в Галичині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. Його громадсько-політична діяльність спричинила до написання ним художніх новел, оповідань, критичних статей про складне життя українських селян Східної Галичини, які високо оцінені літературознавцями, краєзнавцями та критиками.

Джерела та література

1. Грицак Я. «Молоді» радикали в суспільно-політичному житті Галичини / Я. Грицак // Записки НТШ. – Львів, 1991. – Т. ССХІІ. – С. 71–110.
2. Грицак Я.І. До генези ідеї політичної самостійності України / Я.І. Грицак // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – К., 1992. – Вип.1. – С. 119–143.
3. Аркуша О. Галицький сейм: виборчі кампанії 1889 і 1895 рр. / Олена Аркуша. – Львів : Національна Академія Наук України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 1996. – 173 с.
4. Плекан Ю. Боротьба за реформу виборчого законодавства до Австрійського парламенту та Галицького сейму (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) : монографія / Юрій Плекан. – Івано-Франківськ : Видавець Третяк І. Я., 2008. – 204 с.
5. Білінкевич І. Іван Франко на Станіславщині: Біографічно-краєзнавчі нариси / Вст. ст., підгот. тексту і наук. редакція М.М. Васильчука. – Коломия : Вік, 2006. – 164 с.
6. Погребенник Ф.П. Василь Стефаник і родина Кирила Гаморака / Ф.П. Погребенник. – Снятин : Прут Принт, 2000. – 72 с.
7. Арсенич П. Прикарпаття в житті Каменяра / Петро Арсенич. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 1995. – 80 с.
8. Гуйванюк М. Участь Василя Стефаника у виборчому процесі в Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. / Микола Гуйванюк // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці : Чернівецький університет, 2014. – Вип. 702–703. – С. 31–36.
9. Харитон В. З історії суспільно-політичного руху в Галичині і на Покутті наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. / Василь Харитон. – Снятин : Прут Принт, 2007. – 120 с.
10. Харитон В. Покутяни: Літературно-документальний диптих: У 2-ох частинах / Василь Харитон. – Снятин : Прут Принт, 2010. – 272 с.
11. Виноградник Т. Франко в житті Стефаника. Статті, спомини, нариси / Теофіл Виноградник. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2006. – 232 с.
12. Кравченко О. Коломия й радикальний рух / Осип Кравченко // Коломия й Коломийщина. Збірник споминів і статей про недавнє минуле. – Філадельфія : Видання Комітету Коломийян, 1988. – С. 431–441.
13. Tomczyk R. Galicyjska Rusko-Ukraińska Partia Radykalna w latach 1890–1914 / Ryszard Tomczyk. – Szczecin, 2007. – 422 s.
14. Mokry W. Ukraina Wasyla Stefanyka / Włodzimierz Mokry. – Kraków, 2001. – 256 s.
15. Королько А. Участь «Покутської трійці» в діяльності УРП у Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. / А. Королько, Ю. Яковлев // Науковий вісник Чернівецького університету : 36. наук. праць. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. – Вип. 684–685. – С. 36–52.
16. Равлюк В.Т. Спогади про «Покутську трійцю» / Василь Равлюк / Упорядкування, передмова, примітки, коментарі Василя Харитона. – Снятин : Прут Принт, 2006. – 78 с.
17. Равлюк В. Спогади про Василя Стефаника / Василь Равлюк // Ямгорів. Літературно-краєзнавчий і мистецький альманах. – 2005. – Ч. 13–14. – С. 108–114.
18. Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника (далі – ЛННБ України), відділ рукописів. – Плеш. 40 Данилович Іванна і Євгенія, донька Северина Даниловича. Біографічні спогади про Северина Даниловича (1861–1942) та інших членів родини. 1980. Снятин. – 52 арк.
19. ЛННБ України, відділ рукописів. – Плеш. 1. Плешкан Ольга «В яких стосунках був Василь Стефаник з Іваном Плешканом (Спомини про В. Стефаника)». – 24 арк.
20. Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України (далі – ІЛ НАН України), відділ рукописних фондів і текстології. – Ф. 8 Василь Стефаник. – Спр. 916. Фірманюк М.М. «Спомини про Василя Стефаника». 2 зошити. – 1 зошит – 22 арк. (4 арк. чисті), 19.ІХ.1951 р.; 2 зошити. – 14 арк. (1 арк. чист.), [б. д.].
21. ІЛ НАН України, відділ рукописних фондів і текстології. – Ф. 8. – Спр. 923. Кобринський Володимир Васильович «Незабутні спомини». Спогади про зустрічі з В. Стефаником. 12.ІХ.1954 р. – 2 арк.
22. Василь Стефаник у критиці і спогадах / Упор., вст. стаття та прим. Ф. Погребенника. – К. : В-во худ. л-ри «Дніпро», 1970. – 482 с.
23. ЛННБ України, відділ рукописів. – Ф. 167 Левицький І.О. – Оп. 2. – Спр. 3007, п. 89. Стефаник Василь Семенович ... 1890, 1901. Львів. НТШ 493/238. – 18 арк.
24. Стефаник В. Повне зібрання творів: В трьох томах / Василь Стефаник. – Т. 2 : Автобіографічні твори, поезії в прозі, публіцистика, незакінчені твори і переклади. – К. : Видавництво Академії наук Української РСР, 1952.
25. Стефаник В. Повне зібрання творів: В трьох томах / Василь Стефаник. – Т. 3 : Листи. – К. : Видавництво Академії наук Української РСР, 1954.
26. Лисяк-Рудницький І. Українці в Галичині під австрійським пануванням / Іван Лисяк-Рудницький // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе / І. Лисяк-Рудницький ; пер. з англ. : у 2 т. – К. : Основи, 1994. – Т. 1. – С. 413–450.
27. Косташук В. Володар дум селянських [В. Стефаник] / Передм. В. Паливоди. – 2-е вид., доповн. – Ужгород : Видавництво «Карпати», 1968.

28. Звіт із партійного з'їзду в Тернополі. (Кінець.) // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1909. – 19 лютого. – Ч. 7. – С. 4–5.
29. Животко А. Історія української преси / Аркадій Животко. – К. : Наша культура і наука, 1999.
30. Від редакції // Народ. – 1890. – 1 січня. – Ч. 1. – С. 1–2.
31. Романюк М.М. Українські часописи Коломиї (1865–1994 рр.) : Історико-бібліографічне дослідження / Передмова В. Качкана / М.М. Романюк, М.В. Галушко. – Львів, 1996.
32. Василь Семенів [Стефанік В.]. Жолудки наших робітних людей і читальні. (Зі Снятинського) / Василь Семенів // Народ. – 1890. – 15 мая. – Ч. 10. – С. 144–146.
33. Панове Громада! // Хлібороб. – 1891. – 25 квітня. – Ч. 1. – С. 1–2.
34. Юбилей 30-літньої праці Михайла Петровича Драгоманова // Народ. – 1895. – 1 і 15 січня. – Ч. 1–2. – С. 1–6.
35. Привіти для Михайла Петровича [Драгоманова]. Василь Стефанік // Народ. – 1895. – 1 і 15 січня. – Ч. 1–2. – С. 27–28.
36. Відозва до всіх Товаришів радикалів і всіх руских селян Галичини і Буковини // Хлібороб. – 1895. – 1 вересня. – Ч. 13–17. – С. 1–3.
37. Новинки. Загальні збори «Народної Волі» відбулися в Коломиї 9 н. ст. // Громадський Голос. Газета для руского народу. – 1895. – 20 червня. – Ч. 4. – С. 30.
38. Вісти з краю і світа. Василь Стефанік студент медицини син селянина з Русове зістав був сего місяця арештований ... // Хлібороб. – 1895. – 1 вересня. – Ч. 13–17. – С. 6.
39. Труш І. Василь Стефанік / Іван Труш // Будучність. – Львів, 1899. – Ч. 2. – С. 6–7.
40. Гуїванюк М. Еміграція західноукраїнського селянства (кінець XIX – поч. XX ст.) в рецепції Василя Стефаніка / Микола Гуїванюк // Науковий вісник Чернівецького університету : Зб. наук. праць. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – Вип. 607–609. – С. 50–59.
41. Гуїванюк М. Еміграція галицького селянства (кінець XIX – початок XX ст.) у художній прозі Василя Стефаніка / Микола Гуїванюк // Снятин. Краєзнавчий і літературно-мистецький журнал. – 2013. – Ч. 6(20). – С. 46–54.
42. Стефанік В. Для дітей / Василь Стефанік // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 1 мая. – Ч. 9. – С. 69–71.
43. Новина. Оповід. Василя Стефаніка. З його «Синої Книжочки» / Василь Стефанік // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1899. – 1 червня. – Ч. 11. – С. 86–87.
44. Стефанік В. Кленові листки / Василь Стефанік // Громадський Голос. Орган русько-української радикальної партії. – 1901. – 18 цвітня. – Ч. 17. – С. 130–133; 25 цвітня. – Ч. 18. – С. 138–141.
45. Стефанік В. Побожна / Василь Стефанік // Запорожець. Календар на переступний рік 1904. – Коломия, 1904. – С. 31–32.
46. Стефанік В. Суд / Василь Стефанік // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 27 цвітня. – Ч. 18. – С. 142–144.
47. Стефанік В. Засіданє / Василь Стефанік // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 6 марта. – Ч. 10. – С. 1–3.
48. Сьвято в честь 30-літнього ювілею Михайла Павлика в Коломиї // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1905. – 25 мая. – Ч. 20. – С. 158–159.
49. Всячина. Перше повітове Січове свято в Снятині // Новий Громадський Голос. Радикальна часопись. – 1904. – 22 вересня. – Ч. 16. – С. 121–122.
50. І. Повѣтове Сѣчове свято въ Снятинѣ // Зоря. – 1904. – Липень і серпень. – Ч. 7 і 8. – С. 21–24.
51. З Товаришів і зборів. Січовий фестин у Снятині // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1909. – 11 серпня. – Ч. 32 і 33. – С. 7.
52. Січові справи. Січовик. Стецева. (пов. Снятин) ... / Січовик // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 29 марта. – Ч. 13. – С. 5.
53. Січові справи. Зінкевич. Приготованя до Січового Сьвята. В Снитині відбули ся довірочні збори в справі устроєня січового сьвята на рік 1912 ... / Семен Зінкевич // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 1 марта. – Ч. 9. – С. 4.
54. Шесте січове сьвято в Снятині // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 24 липня. – Ч. 29. – С. 1–2.
55. Соکیلські і січові сьвята. В Снятині // Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу. – 1912. – 8 лютого. – Ч. 6. – С. 4.
56. Передвиборчий рух. З Снятинщини пишуть нам ... // Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу. – 1907. – 21 марта. – Ч. 12. – С. 5–7.
57. Передвиборчий рух. З Снятинщини ... // Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу. – 1907. – 18 цвітня. – Ч. 16. – С. 4.
58. Новинки. Очевидець. Свято побіди відсвяткували радикали коломиїського округу виборчого дня 13. червня в коломиїськім міськім парку / Очевидець // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1907. – 28 червня. – Ч. 48. – С. 4.
59. Іл. Пл. Sprawozданє посольське тов. Стефаніка / Іл. Пл. // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1908. – 27 серпня. – Ч. 51. – С. 2–3.
60. Виборець. Посольський звіт посла тов. Василя Стефаніка / Виборець // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1908. – 7 жовтня. – Ч. 59. – С. 3.
61. Дальше справозданє посла тов. д-ра Бачинського. Городенщина // Громадський Голос. Радикальна, політична часопись. – 1908. – 31 жовтня. – Ч. 65. – С. 2–3.
62. Дописі. Задубрівці пов. Снятин // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 7 вересня. – Ч. 36. – С. 5.
63. Оповістки. Залуче над Черемошем // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 17 серпня. – Ч. 33. – С. 7.
64. Відозва до наших селян виборців! // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 5 цвітня. – Ч. 14. – С. 1.
65. Головний Заряд української радикальної партії // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 27 грудня. – Ч. 58. – С. 2.
66. Радикальні кандидатури // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 20 цвітня. – Ч. 17–18. – С. 1.

67. Оповіді. З Городенщини. В 58. окрузі виборчим стає з рамени радикальної партії т. Василь Стефаник як кандидат на посла з меншости ... // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 11 мая. – Ч. 24. – С. 3.
68. З виборчого руху. Хлоп-мурашка. З Городенки / Хлоп-мурашка // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 25 мая. – Ч. 26. – С. 4.
69. З виборчого руху. До славних виборців Городенщини! // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 12 червня. – Ч. 29. – С. 3.
70. З виборчого округа 58 (Городенка, Залішки, Снятин, Борщів, Тлусте, Мельниця) // Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу. – 1911. – 14 червня. – Ч. 30. – С. 5–6.
71. По першій голосованню. // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 21 червня. – Ч. 31. – С. 2–3.
72. По другій голосованню // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 28. червня. – Ч. 32. – С. 2–3.
73. По третій голосованню // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 5 липня. – Ч. 33. – С. 3.
74. 24 українські послы // Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу. – 1911. – 6 липня. – Ч. 35. – С. 1.
75. Дописі. Учасник. Засідане Ширшого Повітового Заряду української радикальної партії (У.Р.П.) відбуло ся в салі «Народного Дому» в Городенці ... / Учасник // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 27 вересня. – Ч. 45. – С. 6.
76. Дописі. Мурашка. З Городенки / Мурашка // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1911. – 29 падолиста. – Ч. 54. – С. 6.
77. Великий вічевий рух в краю за справедливою виборчою реформою до сойму. Городенка // Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу. – 1912. – 8 лютого. – Ч. 6. – С. 1.
78. Віча за виборчою реформою. Снятинщина // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 16 падолиста. – Ч. 46. – С. 2.
79. З вічевого руху в справі виборчої реформи до сойму. Снятинщина // Свобода. Політичне, просвітне і господарське письмо для народу. – 1910. – 17 падолиста. – Ч. 46. – С. 6.
80. За виборчою реформою до сойму. Зінкевич С. Снятин / Семен Зінкевич // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 10 січня. – Ч. 2. – С. 5.
81. За виборчою реформою до сойму. Снятин // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 7 лютого. – Ч. 6. – С. 2.
82. За виборчою реформою до сойму. Снятинщина // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 28 лютого. – Ч. 9. – С. 3.
83. VII. Загальні Збори «Народної Спільки» в Русові, снятинського повіту // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1909. – 23 червня. – Ч. 25. – С. 3.
84. Всебор. Мазепинське съязто у формі довірочних зборів відбуло ся дня 11. липня с. р. в Русові повіту снятинського / Всебор // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1909. – 11 серпня. – Ч. 32 і 33. – С. 1.
85. Дописі. В Снятині відбуло ся віче 12 червня с. р. передовсім в університетській справі // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1910. – 6 липня. – Ч. 27. – С. 6.
86. За український університет. Підвисоке пов. Снятин // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 26 червня. – Ч. 26. – С. 3.
87. З партійного руху. В.К. Снятинщина. (Повітова організація української радикальної партії) / В.К. // Громадський Голос. Радикальна політична часопись. – 1912. – 27 марта. – Ч. 13. – С. 5.

Королько А. З. Участие Василия Стефаника в деятельности Украинской радикальной партии в Галиции в конце XIX – начале XX в.

В статье исследовано участие Василия Стефаника в деятельности Украинской радикальной партии в Галиции. Проанализированы особенности формирования его мировоззрения и становления общественно-политических взглядов. Показано его роль в процессе организационного становления радикальной партии. Основное внимание обращено на партийно-политическую и публицистическую деятельность, взаимоотношения с другими членами УРП. Раскрыто его сотрудничество с партийными органами, участие в предвыборных кампаниях к Государственной Раде (австрийского парламента) и Галицкого краевого сейма, которые происходили на территории края. Прослежено отношение члена «Покутской триницы» к внутривнутрипартийному конфликту в конце 1890-х гг. Рассмотрено основные направления практической деятельности В. Стефаника в УРП в начале XX в.
Ключевые слова: Василий Стефаник, Украинская радикальная партия, радикалы, Галиция, вече, Государственная Рада, Галицкий краевой сейм, «Покутская триница», «Народная Воля».

Korolko A. Z. Participation of Vasyli' Stefanyk in URP activity in Galicia in the late nineteenth early twentieth centuries

In the article the contribution Vasyli' Stefanyk to the activity of Ukrainian Radical Party in Galicia. The peculiarities of the formation of his ideology and social and political views are analyzed. The role of Vasyli' Stefanyk in the process of Radical Party organizational formation during the studied period is shown. The main attention is paid to the party, political and journalistic activities, relationships with other members of URP. Cooperation of Vasyli' Stefanyk, with party bodies involved in the campaign to the State Council (Austrian Parliament) and Galician regional Diet, which took place within the region are observed. Treatment of «Pokuttia trinity» members to inner party conflict in the late 1890's is investigated. The main areas of Vasyli' Stefanyk, practice in URP in the early twentieth century are observed.

Keywords: Vasyli' Stefanyk, Ukrainian Radical Party, radicals, Galicia, public meeting, State Council, Galician Regional Diet, «Pokuttia trinity», «People's Freedom».